

**INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA OLIY TA'LIM
MUASSASALARIDA TAHSIL OLAYOTGAN BIOLOG VA EKOLOG
TALABALAR UCHUN MALAKA AMALIYOTINI TASHKIL ETISHNING
METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH**

Norova Nafisa Farxodovna
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
"Pedagogika" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Oliy ta'lim muassasalarida biologiya va ekologiya sohalarida tahsil olayotgan talabalar uchun malaka amaliyoti jarayoni, ularning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan birlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Malaka amaliyoti, talabalarni kelajakdagi professional faoliyatlariga tayyorlash, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va amaliy tajribalarini oshirishga yordam beradi. Innovatsion yondashuvlar asosida malaka amaliyotini tashkil etish, ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada biolog va ekolog talabalar uchun malaka amaliyotini tashkil etishning innovatsion metodikasi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion texnologiyalar, biologiya, ekologiya, amaliyot, ijodiy fikrlash, ta'lim, amaliy ko'nikmalar.

Innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonini takomillashtirishga qaratilgan yangi g'oyalar, metodlar va texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, talabalarni o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga, ijodiy fikrlashga va muammolarni hal qilishga undaydi. Biologiya va ekologiya sohalarida tahsil olayotgan talabalar uchun malaka amaliyoti jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash, ularni zamonaviy ish bozoriga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Innovatsion yondashuvlar, o'qituvchilar va talabalar o'rtasida hamkorlikni kuchaytiradi, shuningdek, ta'lim jarayonining sifatini oshirishga yordam beradi.[1]

Malaka amaliyotining asosiy maqsadi talabalarni o'z mutaxassisliklari bo'yicha amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlashdir. Bu jarayonda talabalar o'z bilimlarini amaliyotga tatbiq etish, muammolarni hal qilish va real ish sharoitida faoliyat yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishlari kerak. Malaka amaliyotini tashkil etishda qo'llaniladigan innovatsion yondashuvlar bir necha turga bo'linadi. Har bir yondashuv o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, talabalar uchun turli imkoniyatlar yaratadi. Problemali ta'lim yondashuvi, talabalarni muammolarni hal qilishga qaratilgan vazifalar bilan shug'ullanishga undaydi. Bu yondashuvda talabalar real hayotdagi muammolarni o'rganish, tahlil qilish va yechimlar taklif qilish orqali o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Talabalar o'z bilimlarini amaliyotga

tatbiq etish jarayonida muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Masalan, ekologiya talabasi o'z amaliyotini o'tkazayotgan tashkilotda atrof-muhit muammolarini hal qilish bo'yicha loyihalar ishlab chiqishi mumkin.[2] Loyihalashtirish yondashuvi talabalarni real hayotdagi muammolarni hal qilish uchun loyihalar ishlab chiqishga undaydi. Ushbu jarayon talabalarni ijodiy fikrlashga, jamoaviy ishlashga va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga undaydi. Talabalar loyihalarini amalga oshirish jarayonida o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, biologiya talabasi yangi o'simlik turlarini o'rganish va ularning ekotizimdagi rolini tahlil qilish bo'yicha loyiha ishlab chiqishi mumkin.[3]

Simulyatsiya va o'yin yondashuvlari orqali talabalar real ish sharoitlarini yaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ushbu yondashuvlar talabalarni o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash, muammolarni hal qilish va qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Simulyatsiya jarayonida talabalar o'zaro muloqot qilish, fikr almashish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Masalan, ekologiya talabalarini simulyatsiya o'yini orqali atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqishlari mumkin. Interaktiv ta'lim jarayonida talabalar o'rtasida faol muloqot va fikr almashish amalga oshiriladi. Bu yondashuv talabalarni o'z fikrlarini ifoda etishga, boshqalar bilan fikr almashishga va o'z bilimlarini bir-biriga o'rgatishga undaydi. Interaktiv ta'lim, talabalar o'rtasida o'zaro hamkorlikni kuchaytiradi va ularning o'zaro fikr almashish imkoniyatlarini oshiradi. Masalan, biologiya darslarida talabalar bir-birlariga o'z tajribalarini baham ko'rishlari va o'zaro maslahat berishlari mumkin.[4]

Malaka amaliyotini tashkil etish jarayoni bir necha bosqichlardan iborat bo'lishi kerak. Har bir bosqich o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lib, talabalarni amaliyotga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Malaka amaliyotining maqsadlari va vazifalari aniqlanadi. Bu bosqichda amaliyot o'tkaziladigan joylar, vaqt va resurslar belgilanishi kerak. Shuningdek, talabalar uchun zarur bo'lgan materiallar va vositalar tayyorlanadi. Rejalashtirish jarayonida o'qituvchilar, talabalar va amaliyot o'tkaziladigan tashkilotlar o'rtasida hamkorlik aloqalari o'rnatilishi zarur. Masalan, biologiya fakultetining o'qituvchilari amaliyot o'tkaziladigan tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari o'rnatishi va talabalar uchun amaliyot joylarini belgilashi kerak.

Talabalarni amaliyotga tayyorlash uchun nazariy bilimlar beriladi. Bu bosqichda talabalar biologiya va ekologiya sohasidagi asosiy tushunchalar, metodlar va texnologiyalar bilan tanishtiriladi. Nazariy tayyorgarlik jarayonida talabalar o'z bilimlarini mustahkamlash va amaliyotda qo'llash uchun zarur bo'lgan nazariy asoslarni o'zlashtirishlari kerak. O'qituvchilar talabalarni amaliyotga tayyorlash uchun darslar o'tkazishi va nazariy bilimlarni mustahkamlashga yordam berishi zarur. Talabalar amaliyot jarayonida o'z bilimlarini amaliyotga tatbiq etadilar. Bu bosqichda

talabalar real ish sharoitlarida faoliyat yuritish, muammolarni hal qilish va tajriba o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Amaliyot davomida talabalar o'zaro hamkorlikda ishlash, fikr almashish va jamoaviy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Amaliyot jarayonida talabalar o'z bilimlarini amaliyotga tatbiq etishda o'zaro yordam berishlari va tajribalarini baham ko'rishlari muhimdir.[5]

Amaliyotdan so'ng talabalar o'z faoliyatlarini tahlil qilish va baholash jarayonida ishtirok etadilar. Bu bosqichda talabalar o'z tajribalarini baholash, muvaffaqiyatlari va kamchiliklarini aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Tahlil va baholash jarayoni talabalarni o'z bilimlarini yanada chuqurlashtirish va kelajakda o'z faoliyatlarini takomillashtirishga yordam beradi. O'qituvchilar talabalar faoliyatini baholashda aniq mezonlar va tizimlardan foydalanishlari zarur. Amaliyot davomida olingan natijalar umumlashtiriladi va kelajakda amalga oshirilishi kerak bo'lgan takliflar tayyorlanadi. Bu bosqichda talabalar o'z tajribalaridan kelib chiqib, kelajakdagi faoliyatlari uchun foydali maslahatlar berishlari mumkin. Natijalarni umumlashtirish jarayonida talabalar o'z bilimlarini amaliyotga tatbiq etish jarayonida olingan tajribalarini baham ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'qituvchilar va talabalar birgalikda amaliyot natijalarini tahlil qilib, kelajakda qanday o'zgarishlar qilish zarurligini muhokama qilishlari kerak.[6]

Xulosa:

Innovatsion yondashuv asosida oliy ta'lim muassasalarida biologiya va ekologiya sohalarida tahsil olayotgan talabalar uchun malaka amaliyotini tashkil etish, ta'lim jarayonini yanada samarali va mazmunli qilishda muhim ahamiyatga ega. Malaka amaliyoti, talabalarni nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan birlashtirish, ularni professional faoliyatga tayyorlash va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Innovatsion metodlar, masalan, problemali ta'lim, loyihalashtirish, simulyatsiya va interaktiv ta'lim yondashuvlari, talabalarni real hayotdagi muammolarni hal qilishga tayyorlaydi. Malaka amaliyotini tashkil etishda rejalashtirish, nazariy tayyorgarlik, amaliyot o'tkazish, tahlil va baholash jarayonlari muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilarni tayyorlash, zamonaviy resurslar va texnologiyalarni ta'minlash, talabalar faoliyatini baholash tizimini aniq belgilash, ushbu jarayonning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Umuman olganda, innovatsion yondashuvlar, talabalarni zamonaviy ish bozoriga tayyorlash, ularning bilim va ko'nikmalarini amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi va ularning professional rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdug'aniev, A. (2020). "Oliy ta'limda innovatsion yondashuvlar: nazariya va amaliyot." Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
2. Qodirov, S. (2021). "Biologiya ta'limida amaliyot va innovatsiyalar." Samarkand: SamDU.

3. Rahmatov, M. (2019). "Ekologik ta'lim va innovatsion metodlar." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. Xudoyberdiyev, R. (2022). "Oliy ta'lim muassasalarida malaka amaliyotini tashkil etish." Tashkent: TDTU.
5. Ismoilov, D. (2023). "Biologiya va ekologiya sohasida zamonaviy ta'lim yondashuvlari." Nukus: Qoraqalpog'iston Davlat Universiteti.
6. Murodov, A. (2020). "Innovatsion ta'lim texnologiyalari va ularning o'zbek ta'lim tizimidagi o'rni." Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta Maxsus Ta'lim Vazirligi.
7. Tashkentov, A. (2021). "Ekologiya va biologiya ta'limida amaliyotning ahamiyati." Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.